

La participació del rerapaís en el comerç marítim de la Selva. Notes sobre el port de Lloret de Mar.

AGUSTÍ M. VILÀ

APORTEM tot seguit uns apunts útils per al que podria ser un estudi més profund sobre la participació dels pobles de terra endins de la comarca de la Selva, i d'altres del seu entorn, en el comerç marítim dels ports del seu litoral. Ens ha semblat oportú d'avançar-ne unes dades, a mode de suggeriment de temes a aprofundir, prenent com a punt de partida les notícies que hom ha pogut aplegar referides al port de Lloret de Mar.

Algunes de les dades que es donen han estat extretes de treballs nostres anteriors (especialment *La marina mercant de Lloret de Mar*, 1992), en què apareixien d'una manera general i que ara ens han servit per sintetitzar els diversos apartats que, d'acord amb la nostra proposta, podrien ser objecte d'estudis més concrets.

Hom pot dividir aquestes notes en dos apartats. En el primer s'hi podria incloure la recollida sistemàtica d'informació relativa als interessos de gent de terra endins en participacions a la fusta i a la mota d'embarcacions construïdes o patronejades per gent de Lloret o d'altres pobles costaners, amb l'objectiu d'ampliar, en tot el possible, el nombre de participants coneguts fins avui, així com analitzar llur estatus econòmic i social dins l'àmbit territorial en què es desenvolupaven.

Encara en aquest apartat hom podria analitzar la situació que podríem anomenar inversa, la d'aquells comerciants, armadors i naviliers que esmerçaren part dels guanys que obtenien del comerç marítim en l'adquisició de finques rústiques, així com l'establiment relativament freqüent d'unions familiars entre mariners i pubilles o cabaleres.

En el segon apartat s'hi encabiria tot allò que fa referència a les mercaderies que sortien a través dels ports del nostre litoral, una bona

part de les quals, tot ho fa suposar, provenia de les comarques interiors.

D'una manera succinta oferim, doncs, les informacions de les quals tenim coneixement fins avui de casos concrets que podríem situar en l'un o en l'altre dels apartats que hem delimitat; cal deixar ben clar, això sí, que els casos que es relacionen s'han de prendre a tall d'exemples d'una situació que, sens dubte, degué tenir molts més testimonis que no pas únicament els que s'exposen. Tot plegat hauria de ser motiu de la investigació més profunda i minuciosa que suggerim.

Immediatament després dels decrets de Carles III sobre el comerç lliure amb Amèrica hom comença de trobar ja en la documentació que hem pogut aplegar fins avui un interès ben marcat de gent de l'interior pel negoci marítim que els duu a exposar-hi part de llurs estalvis. Vegem tot seguit un resum de les dades aplegades.

– Ja l'any 1788, ben aviat, trobem Salvador Victori, veí de Santa Coloma de Farners, el qual participa amb 1/32 a la fusta del canari *San Francisco de Paula*, de 50 tones; la resta de la propietat de l'embarcació és pràcticament tota en poder de gent de Lloret.¹

– El 1779 en una escriptura de patronia de la sagetia *Nuestra Sra. de Carmen y San Antonio de Padua*, de 6000 quintars, a favor del patró lloretenc Salvador Botet hi consta la relació de participants a la fusta, 20 en total. D'aquests, 10 són de la comarca de la Selva o de poblacions veïnes.

De Lloret: Salvador Botet, Josep Botet, Ramon Mataró,
Esteve Botet, Antoni Botet i Josep Gros.

De Girona: Llorenç Grip.

De Malgrat: Francesc Ginés.

De Blanes: Mariano Yllas.²

– El mateix any 1779, i també a través d'una escriptura de patronia, aquesta vegada per a la sagetia *San Juan Bautista*, de 2.000 quintars, a favor del patró de Canet Pau Jover, que abans havia estat comandada per patró Gerard Mas de Tossa, també es coneixen els participants a la

1. AMM EM [Arxiu Municipal de Mataró. Escrivania de Marina], Notari J.A. Font i Prat, any 1817, f. 46v. ACA [Arxiu de la Corona d'Aragó], M11, Not. Bonaventura Català i Mas, any 1789,

03.03.1789.

2. AHPB EM [Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Escrivania de Marina], Not. Cosme Raurés, any 1779, f. 15-19.

fusta en la data de l'escriptura de patronia, i entre els 16 partícips es troben els següents de poblacions de la Selva.

De Lloret: Joan Botet i Josep Guinart.

De Tossa: Gerard Esteve Llach i Jaume Garriga, pagès.

De Santa Ceclina: Josep Companyó.

De Fornells: Narcís Manel.

De Santa Coloma de Farners: Jaume Gelpí.

De Bell-lloc (d'Aro): Joan Rexach.

De Torroella de Montgrí: Joan Ferré.³

– Al començament del segle XIX, l'any 1802, també segons el contingut d'una altra escriptura de patronia per al comandament de la pollacra *La Virgen del Carmen*, de 200 tones, a favor del Joan Moré, de Lloret, sabem que participen a la fusta de la nau, a més del patró esmentat, els selvatans següents: Francesc Cambranol, pagès de Maçanes; Joan Serra, pagès de Tordera; Antoni Torrellas, pagès de Martorell de la Selva; i Francesc Doura i Josep Rubí, pagesos de Maçanet de la Selva.⁴

– Ja a mitjans del segle XIX, l'any 1842, trobem Gerard Noguera, de Santa Ceclina, i Josep Mundet, de Caulès, que participen a la fusta de la pollacra barca *Lidia*, del capità Antoni Vilà Balmanya.⁵

– Si ara passem a l'apartat d'interessats a la massa de les expedicions trobem que l'any 1812, en plena ocupació francesa, Rosa Alemany Carós i Salvador Victori, de Santa Coloma de Farners participen cadascun amb 100 lliures, moneda barcelonina, en l'expedició de la pollacra *San Francisco de Paula*, del capità lloretenc Agustí Conill Sala, que sortí del port de Vilanova. Salvador Victori vol jugar més fort i aporta 100 lliures més a canvi marítim o risc de mar a un interès del 35%.

– Tornem a trobar les mateixes persones interessades en el viatge següent del mateix vaixell que al final d'abril de 1814 s'estava habilitant, ara en el port de Tarragona, per sortir de nou cap a Amèrica. Salvador Victori hi participa amb 100 lliures a canvi marítim i altres 100 a la massa, i Rosa Alemany i Carós amb 100 lliures a la massa.⁶

– Encara una altra família de Santa Coloma de Farners sembla estar força relacionada amb el comerç marítim; es tracta dels Tudurí o Tudury.

3. AHPB EM, Not. C. Raurés, any 1802, f. 163v.
1779, f. 255-256.

4. AMM EM, Not. J.A. Font i Prat, any

5. Arxiu familiar de l'autor.

6. Arxiu familiar de l'autor.

Un tal Mateu Tudury, el trobem d'agregat en el bergantí Cristina, del capità lloretenc Pau Domènech Parés i és present en el combat sostingut contra el vaixell insurgent *Dafne*, en viatge de Barcelona a l'Havana, per l'octubre de 1822.⁷

– Anys més tard, pel juny de 1846, Agueda, Caterina, Damià i Sadurní Tudury, segurament fills de Mateu, embarquen a Lloret en el velatxer *Economia*, del patró Bartomeu Seguí que els portarà a Maó.⁸

– També de la ciutat de Girona ens apareixen interessats en el comerç marítim a través de Lloret, i en aquest cas es tracta de participants que podríem dir de gran escala. Jacint Gafarot, advocat de la ciutat de Girona, i Josep Sambola interessen quantitats en nombrosos vaixells de patrons lloretencs. Jacint Gafarot a la seva mort, que degué produir-se dintre de l'any 1810, nomena hereu, després de la mort de la seva esposa, el que anomena la Santa Casa, que resulta ser l'Hospital provincial.⁹

– Encara que ens apartem una mica de les comarques interiors es troben participants de pobles costaners en el comerç marítim a través de la flota lloretenca, són els casos de Josep Feliu i Pla, de Pineda, i Miquel Roger, fill de Blanes i veí de Lloret; hem d'assenyalar la gran participació de Feliu i Pla en el comerç marítim mantingut per patrons lloretencs durant el període de l'administració francesa.¹⁰

– Un altre tema a estudiar seria el de l'emigració vers la costa i vers Amèrica de gent de les comarques interiors de la Selva que no degué tenir pas pocs representants. Així, de totes les comarques gironines es tenen notícies que 980 persones emigraren a Puerto Rico, temporalment o definitivament, la gran majoria en el decurs del segle XIX.¹¹

– A tall d'exemple podem fer esment d'un tal Pau Garrofa, fill o almenys veí d'Arbúcies, el qual s'establí a Manzanillo on, pel que sembla, devia regentar algun negoci de pastisseria o confiteria.¹² A mitjan segle passat degué retornar d'Amèrica i se'l troba a Barcelona i a Arbúcies.

Ja dins del segon apartat a què ens referíem a l'inici, un dels altres temes que, com hem dit, ha anat apareixent i ha suscitat el nostre

7. AHPB EM, Not. J.A. Falp, any 1822, f. 229-230.

8. Arxiu personal d'Àngel Martínez.

9. Arxiu familiar dels germans Fàbregas-Daví.

10. *Ibidem*.

11. E. CIFRE DE LOUBRIEL, *La formación del pueblo portorriqueño. La contribución de los catalanes, baleares y valencianos*, San Juan de Puerto Rico, 1975.

12. *Op. cit.*

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

interès ha estat el de l'origen de les mercaderies que sortien pels ports de la nostra costa, tema sobre el qual fins ara ben poca informació podem aportar. Sabem que pel port de Lloret sortien tot un grapat de productes una part dels quals tenien el seu origen en la pròpia població, però la resta havien de provenir d'altres indrets de la comarca.

Vegem-ne uns casos de la primera meitat del segle XIX.

– Bótes. El viatger Francisco Zamora ens diu, per un costat, que l'any 1790 a Lloret hi havia «doce maestros de hacer botas» i, tot seguit, afirma referint-se a Lloret: «Este país es muy miserable, como me ha inferido un viejo que vive aquí muchos años hace, pero desde la guerra de Saboya empezaron a restablecerse. No tenían caminos para salir de su territorio, y hoy los tienen para Arenys, Santa Coloma y Gerona, con quienes comercian, especialmente con Santa Coloma para frutos y madera de botas.»¹³ D'altra banda, l'any 1842 sabem que almenys hi havia una vintena de boters. Podria molt ben ser que fossin suficients per fabricar totes les bótes que s'exportaven. Però, la fusta de castanyer i de roure per dogues i cercols per fabricar-les i exportar a altres ports, d'on provenia? I els cercols de ferro que també sortien dels nostres ports, on se fabricaven? Es constata que al començament del segle es troben únicament partides de fusta per a bótes i de cercols de fusta i de ferro que sortien de pràcticament de tots els ports de la costa gironina vers els de la costa de Tarragona, essent Vilanova i la Geltrú un dels principals ports receptors. Pel que fa als ports de la nostra costa aquest material sortia principalment pels de Blanes, Malgrat i Lloret, amb aquest ordre d'importància de sortides.

– A l'Arxiu Històric de Tarragona hi ha documentació que constata tant el que deia ja Francisco Zamora com el que apuntàvem en les nostres suposicions. Valentí Quintana es l'encarregat, entre els anys 1824 i 1827, de comprar a Santa Coloma de Farners diverses partides de cercols de fusta per compte de Fidel Moragas e hijo de Barcelona. Els cercols són carregats en els ports de Blanes, Malgrat i Lloret, i són expedits als ports de Tarragona i Benicarlò, principalment.¹⁴

– Suro i taps. Madoz ens dóna pels anys 1844-45 una mitjana de 949 quintars de suro en pannes i 31.486 milers de taps sortits pel port de

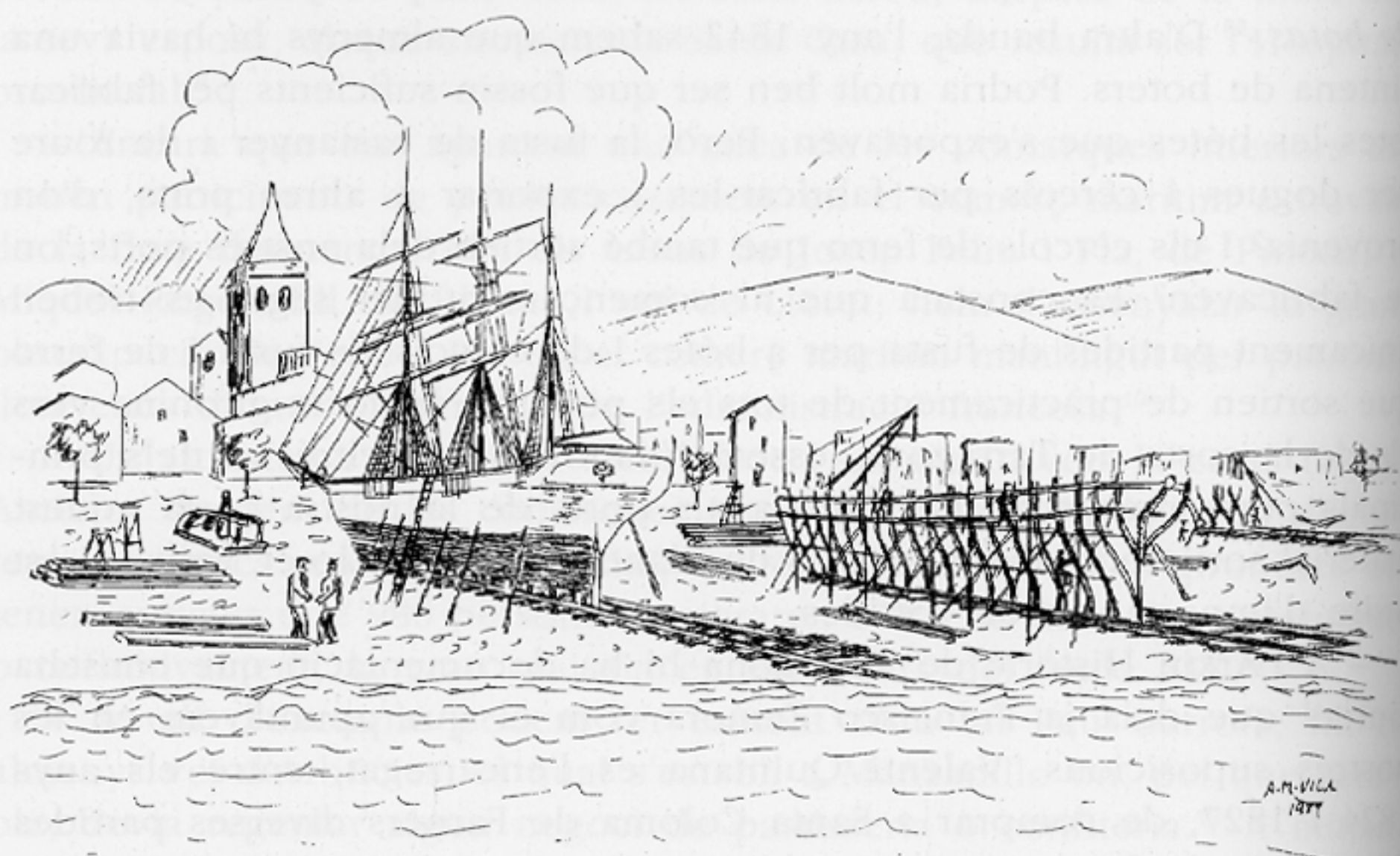
13. F. DE ZAMORA, *Diario de los viajes hechos en Cataluña*, Barcelona, 1983, p. 382.

14. AHT [Arxiu Històric de Tarragona],

Fons patrimonial Moragas, documentació comercial, expedients comercials, lletra Q, Valentí Quintana (Santa Coloma de Farners) 1824-1827.

Lloret.¹⁵ Pel que sabem fins avui la fabricació de taps a Lloret no va tenir el seu punt àlgid fins al final del segle. Aquí també ens hem de demanar si els tapers de Lloret eren capaços de subministrar aquells volums o se'n rebien d'altres localitats.

– Potser menys importants foren les sortides d'altres productes sobre els que caldria també aprofundir: fruita, fesols, llobins, castanyes, obra de terra, etc.

Les drassanes de Lloret de Mar.

15. P. MADOZ, *Diccionario geográfico-co-estadístico-histórico de España y sus*

posesiones de Ultramar, Madrid, 1847, vol. 10, p. 508.